

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบอัตราการตอบกลับ และความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจไปพร้อมกับแบบสอบถาม ได้แก่ การส่งหนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน วิธีการให้รางวัลโดยการจับฉลาก จาครหัสแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจ

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานว่า

"อัตราการตอบกลับ และความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถาม ที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจด้วยการส่งสิ่งล่อใจไปพร้อมกับแบบสอบถาม และวิธีการให้รางวัลโดยการจับฉลากจาครหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนน่าจะสูงกว่าวิธีการไม่มีการให้สิ่งล่อใจ ส่วนอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจ ด้วยการส่งสิ่งล่อใจไปพร้อมกับแบบสอบถาม และการจับฉลากให้รางวัลจาครหัสของแบบสอบถาม ไม่แตกต่างกัน"

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2532 ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวน 15,095 คน จาก 105 โรงเรียน 23 เขตการศึกษา ส่วนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 450 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อจัดกลุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ใช้จำนวนครู-อาจารย์ กลุ่มละ 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามวัดความคงเส้นคงวาจากแบบสอบถามที่วัดความจริงใจ จากงานวิจัย ของ สุชีรา ภัทรายุตวรรรณ เรื่อง ลักษณะครูที่ดีซึ่งมีวิธีการตรวจสอบความจริงใจ โดยการเพิ่มข้อความที่สื่อความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไปจำนวน 8 คู่ รวมเป็นคำถามทั้งสิ้น 100 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทั้งหมด 450 ฉบับ ไปยังครู-อาจารย์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 3 กลุ่ม ๆ ละ 150 คน พร้อมทั้งกำหนดรหัสแบบสอบถามให้แตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน โดยศาสตราจารย์ ดร.อุทุมพร จามรมาน

กลุ่มที่ 2 ส่งแบบสอบถามพร้อมกับแจ้งเงื่อนไขการจับฉลากให้รางวัล ไปให้แบบสอบถาม

กลุ่มที่ 3 ส่งแบบสอบถามโดยไม่มีการให้สิ่งล่อใจ

ทั้ง 3 กลุ่มนี้ ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามติดดวงตราไปรษณียากรจำหน่ายหน้าถึงผู้วิจัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2533

2. ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาการตอบกลับคืนของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์เป็นเวลา 3 สัปดาห์โดยไม่มีการติดตามแบบสอบถามที่ไม่ตอบกลับคืน

3. ทำการจับฉลากเพื่อให้รางวัลจากรหัสแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนเฉพาะกลุ่มที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 4 ณ ภาควิชาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยนิสิตมหาดบัณฑิต ภาควิชาวิจัยการศึกษา 2 ท่าน ร่วมเป็นพยาน คือคุณประไพพิศ อาจสำอางค์ สาขาวิจัยการศึกษา และ คุณสมรชนีกร อ่องเอิบ สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ส่งรางวัลซึ่งเป็นเงินโดยทางธนาคารให้ผู้โชคดี 3 ท่าน ดังนี้

รางวัลที่ 1 จำนวนเงิน 1,500 บาท ได้แก่ อาจารย์ชินชรา รวดเรียว
โรงเรียนเทพศิลา

รางวัลที่ 2 จำนวนเงิน 1,000 บาท ได้แก่อาจารย์ศรีวรรณ ทฤกษ์วัน
โรงเรียนยานนาเวศวิทยาคม

รางวัลที่ 3 จำนวนเงิน 500 บาท ได้แก่ อาจารย์ภานา เพ็ชรเสื่อ
โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย

4. ทำการตรวจสอบ จำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิเคราะห์ความคงเส้น
คงวาจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้รับในสัปดาห์ที่ 5 จึงสิ้นสุดการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นับจำนวนและคำนวณค่าสัดส่วน (Proportion) และร้อยละ (Percentage) ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากกลุ่มทดลองต่าง ๆ
2. จากจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาในแต่ละกลุ่มนำมาตรวจสอบความคงเส้นคงวา ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยทำการตรวจสอบความตรงกันของการให้น้ำหนักคะแนนในข้อกระทงที่สื่อความหมายคล้ายคลึงกัน ถ้าไม่แตกต่างกัน ถือว่าได้คะแนนความคงเส้นคงวาเท่ากับ 1 คะแนน ถ้าไม่ตรงกันถือว่าได้ 0 คะแนน
3. หลังจากตรวจสอบความคงเส้นคงวาจากข้อกระทง ที่ใช้ตรวจสอบความคงเส้นคงวาแล้วพิจารณาแบบสอบถามที่ถือว่า ผู้ตอบอย่างมีความคงเส้นคงวาโดยใช้เกณฑ์ 75% แบบสอบถามที่ได้คะแนนความคงเส้นคงวาตั้งแต่ 6 คะแนนขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 8 คะแนน ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่ผู้ตอบตอบอย่างคงเส้นคงวา
4. นับจำนวนและคำนวณค่าสัดส่วน (proportion) และร้อยละ (percentage) ของจำนวนแบบสอบถามที่ถือว่าตอบอย่างคงเส้นคงวาในแต่ละกลุ่มทดลอง โดยเทียบจากอัตราตอบกลับมา
5. ทดสอบสมมติฐานความเท่ากันของสัดส่วนของอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาในการตอบเป็นผลรวม โดยการทดสอบไคสแควร์
6. ถ้าการทดสอบในข้อ 5 พบความแตกต่างของสัดส่วนของอัตราการตอบกลับ และความคงเส้นคงวาจะทดสอบภายหลัง โดยการจับคู่เปรียบเทียบตามสูตรของ Marascuilo
7. หาคะแนนแองกูลาร์ (Angular Score) ของคะแนนอัตราการตอบกลับ และความคงเส้นคงวาที่คิดเป็นค่าร้อยละแต่ละจำนวนจากสูตร $X = \sin^{-1} \sqrt{\text{percentage}}$

8. นำเฉพาะ เลขที่แปลงคะแนนด้วยอาร์คไซค์จากข้อ 7 มาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง ชนิดที่การวัดเป็นความถี่คิดเป็นร้อยละ 1 จำนวนใน 1 รายการ (Two Factors with one Percentage per cell)

9. ถ้าพบว่าทั้ง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างระหว่างอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาในการตอบอย่างมีนัยสำคัญได้ทำการเปรียบเทียบภายหลังโดยวิธีของ Tukey

ข้อค้นพบ

1. อัตราการตอบกลับเป็นรายสัปดาห์ของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจต่างกัน คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตอบแทนที่เป็นหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัล จากกรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 มีอัตราสูงสุดและไม่แตกต่างกัน ส่วนอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการตอบกลับต่ำสุด

2. อัตราการตอบกลับรวมของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่ต่างกัน คือ วิธีส่งสิ่งตอบแทนที่เป็นหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากกรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีอัตราการตอบกลับคืนประมาณร้อยละ 51

3. อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามเป็นรายสัปดาห์ที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่ต่างกัน คือ วิธีส่งสิ่งตอบแทนที่เป็นหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากกรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบรวมของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่ต่างกัน คือ ส่งสิ่งตอบแทนไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากกรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีอัตราความคงเส้นคงวาในการตอบประมาณร้อยละ 64

อภิปรายผลการวิจัย

1. อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์

การวิจัยนี้พบว่า อัตราการตอบกลับรวมของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียนไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีวิธีการให้สิ่งล่อใจ ไม่แตกต่างกัน แต่อัตราการตอบกลับเป็นรายสัปดาห์ของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียนไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีวิธีการให้สิ่งล่อใจแตกต่างกัน โดยอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 1 และ สัปดาห์ที่ 2 มีอัตราสูงสุด และไม่แตกต่างกัน ส่วนอัตราการตอบกลับในสัปดาห์ที่ 3 มีอัตราการตอบกลับต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัย ข้อ 3 ที่ว่า อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือ และวิธีจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลวิจัยของ เดนต์ัน โจน เจ และคณะ (Denton, Jon J. and Others, 1987-1988) ที่พบว่าการให้สิ่งล่อใจโดยการให้เงิน 25 เซนต์, 50 เซนต์ และ 1 เหรียญอเมริกัน และการจับฉลากแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนเพื่อกระตุ้นอัตราการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนร้อยละ 21.6 ซึ่งไม่มีผลต่อการเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม

ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยข้อที่ 1 ที่ว่า ในกลุ่มผู้ตอบซึ่งเป็นครูมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่ต่างกัน คือ วิธีส่งสิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถาม และวิธีการจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนน่าจะสูงกว่าวิธีที่ไม่มีวิธีการให้สิ่งล่อใจ และไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของ อาร์.เอ.โรบินสัน และฟิลิป เอจิชิม (R.A. Robinson and Philip Agisim, 1951) ที่พบว่า การให้เงิน 25 เซนต์เป็นรางวัลตอบแทน จะทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเพิ่มขึ้นร้อยละ 60 เป็นร้อยละ 80 และผลการวิจัยนี้ก็ไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของ อัญชลี คงมั่น (2523) ที่พบว่า การให้สิ่งตอบแทนแก่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหนังสือการประเมินทางการศึกษา ทำให้ได้รับอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์สูงกว่าการไม่ทำให้สิ่งตอบแทน ชัตเติล เวิร์ธ (Shuttle Worth, 1931) ได้สรุปข้อค้นพบว่า การให้สิ่งล่อใจไม่ช่วยทำให้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเพิ่มขึ้น อาจเกิดจากการเลือกสิ่งล่อใจได้ไม่เป็นที่พอใจ

ของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังที่ อาร์.เอ.โรบินสัน และฟิลิป เอจิชิม (R.A.Robinson and Philip Agisim, 1951) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การให้สิ่งล่อใจต้องคำนึงถึงรสนิยมและความสนใจของกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วย และเนื่องจากผู้วิจัยให้ระยะเวลาของการตอบกลับเพียง 3 สัปดาห์ จากงานวิจัยของ สูชีรา กัทรายทุวรรตน์ (2531) พบว่า ควรให้ระยะเวลาในการตอบกลับประมาณ 1 สัปดาห์เป็นอย่างน้อย และ 3 สัปดาห์เป็นอย่างมาก จึงเป็นระยะเวลาตอบกลับที่ทำให้เวลาน้อยไป และผู้วิจัยไม่มีการติดตามแบบสอบถามที่ไม่ตอบกลับคืน อีกประการหนึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงปลายปีเป็นช่วงที่กลุ่มครู-อาจารย์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรของการวิจัยครั้งนี้มีภาระกิจมาก เช่น ต้องเร่งการเรียนการสอน ต้องออกข้อสอบ และตรวจข้อสอบ เป็นต้น จึงทำให้ไม่มีเวลาตอบแบบสอบถาม ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมของการส่งแบบสอบถามด้วย เพราะอัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม รวมเป็นร้อยละ 51 ซึ่งจากงานวิจัยของสมาคม NEA พบว่า ข้อมูลของแบบสอบถามเป็นตัวแทนของประชากรได้ ต้องได้จำนวนแบบสอบถามคืนมากกว่าร้อยละ 90 ของจำนวนที่ส่งไป ดังนั้น อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ในงานวิจัยครั้งนี้ จึงยังไม่เป็นตัวแทนของประชากรที่ดีได้ อย่างไรก็ตาม พบว่า หลังจาก 3 สัปดาห์ไปแล้ว ยังมีแบบสอบถามตอบกลับมากอีกจำนวน 27 ฉบับ จำแนกตามกลุ่มทดลองดังนี้ กลุ่มที่ส่งแบบสอบถามไปพร้อมหนังสือจำนวน 10 ฉบับ กลุ่มที่จับฉลากจากรหัสแบบสอบถามจำนวน 8 ฉบับ และกลุ่มที่ไม่มีสิ่งล่อใจจำนวน 9 ฉบับ ซึ่งอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามมักจะตอบกลับมากในช่วงสัปดาห์แรก หากจะมีการติดตามแบบสอบถาม ควรไปติดตามด้วยตนเอง ในช่วงสัปดาห์ที่สาม และสิ่งที่น่าจะนำมาพิจารณาน่าจะเป็นการสร้างแบบสอบถามให้ปราศ ความสำเร็จ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับลักษณะกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งอาจจะทำให้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมากกว่าการให้สิ่งล่อใจ

2. อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์

ผลการวิจัยนี้พบว่า อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบรวมของแบบสอบถามและอัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามเป็นรายสัปดาห์โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือ การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียนไปพร้อมกับแบบสอบถาม วิธีการจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืน และวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยข้อ 4 ที่ว่า อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือ และวิธีจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาอัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามมีอัตราความคงเส้นคงวา

ในการตอบภายหลังสัปดาห์ที่ 1 สัปดาห์ที่ 2 และสัปดาห์ที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 63.56, 64 และ 72.73 ตามลำดับ

ผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่าอัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ โดยวิธีการให้สิ่งล่อใจที่ต่างกัน คือวิธีส่งสิ่งล่อใจที่เป็นหนังสือไปพร้อมกับแบบสอบถาม และวิธีจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนน่าจะสูงกว่าวิธีที่ไม่มีการให้สิ่งล่อใจ และไม่สอดคล้องกับผลวิจัยของ สุชีรา ภัทรายุทธวรรณ์ (2531) ที่พบว่า อัตราความจริงใจในการตอบมีอัตราที่ลดลงตามระยะเวลาของการการตอบกลับ คือ ระยะเวลาก่อนการติดตาม ภายหลังการติดตามครั้งที่ 1 และภายหลังการติดตามครั้งที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 76.53, 70.60 และ 68.64 ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างภายหลังสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แล้ว สุชีราได้พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ตอบแบบสอบถามในระยะก่อนการติดตาม มีความรู้สึกในทางบวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคนี้ อยากให้ความร่วมมือขอความช่วยเหลือ จึงทำให้อัตราความจริงใจในการตอบที่ได้จากกลุ่มนี้มีอัตราสูงสุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในระยะหลังการติดตามครั้งที่ 1 มีความเชื่อถือผลการวิจัยที่ใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพียงครั้งเดียว และความคิดเห็นของกลุ่มที่ตอบแบบสอบถามภายหลังการติดตามครั้งที่ 2 ต่อการเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์นี้ ในทางลบคิดว่าเป็นเทคนิคที่ได้ข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือเท่าใดนัก เนื่องจากงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเพียง 3 สัปดาห์ และไม่มี การติดตามแบบสอบถามที่ไม่ตอบกลับคืน จึงถือได้ว่าเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะก่อนการติดตาม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกในทางบวกต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาจเป็นเหตุให้อัตราความคงเส้นคงวามีอัตราเพิ่มขึ้นดังกล่าวมาแล้ว แม้ว่าผู้วิจัยจะส่งสิ่งล่อใจไปพร้อมกับแบบสอบถาม ได้แก่ การส่งหนังสือการสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดลักษณะผู้เรียน การแจ้งเงื่อนไขการจับฉลากให้รางวัลจากรหัสของแบบสอบถาม เพื่อเป็นการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามมากขึ้น แต่กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครู-อาจารย์ โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีความรู้และเป็นนักวิชาการอาจมีความสนใจในเรื่องการวิจัยก็มีผลทำให้ระดับความร่วมมือและความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มตัวอย่างเหมือนกัน แม้ว่าจะได้รับสิ่งล่อใจ หรือไม่ได้รับสิ่งล่อใจ เพราะว่าครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษามีลักษณะกระตือรือร้น มีความตั้งใจตอบแบบสอบถามที่ค่อนข้างคงที่ จึงมีผลทำให้อัตราความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในกรณีที่เก็บข้อมูลด้วยการส่งแบบสอบถามที่ส่งทางไปรษณีย์โดยการให้ส่งล่วงหน้า เพื่อเพิ่มอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามควรมีผลต่อการเพิ่มอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาของการตอบจึงอาจเป็นเทคนิคที่ไม่มีความจำเป็นตลอดจนทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างประชากรตอบแบบสอบถามโดยวิธีอื่นน่าจะนำมาพิจารณา เช่น การทำแบบสอบถามให้ประเด็น มีเนื้อหาที่น่าสนใจและเหมาะสม มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า มีการอำนวยความสะดวกในการส่งกลับโดยติดแสตมป์ และจำหน่ายซองไว้พร้อมให้ระยะเวลาการตอบกลับเหมาะสม และมีเทคนิคการติดตามแบบสอบถามที่ไม่ส่งกลับคืนหลังสัปดาห์ที่สอง
2. ควรจะได้พิจารณาถึงช่วงจังหวะการส่งแบบสอบถามที่เหมาะสมด้วย เพราะการส่งแบบสอบถามไปในช่วงที่กลุ่มตัวอย่างประชากรมีภารกิจมาก ก็อาจทำให้ไม่มีเวลาตอบแบบสอบถาม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1. ควรทดลองศึกษาอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามทางไปรษณีย์ของกลุ่มครูที่มีลักษณะต่าง ๆ กัน เช่น อายุ เพศ ประสบการณ์การสอน ภาระงาน ฯลฯ
2. ควรทดลองศึกษาพิจารณาการเลือกส่งล่วงหน้าเป็นของที่มีค่าตรงกับรสนิยมของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับอัตราการตอบกลับและความคงเส้นคงวาในการตอบแบบสอบถามที่เหมาะสมกับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ว่าแต่ละกลุ่มเหมาะสมที่จะให้ส่งล่วงหน้าชนิดใด ซึ่งมีผลทำให้ได้ข้อมูลกลับมามาก
3. ควรทดลองศึกษาตัวแปรนี้กับการให้ระยะเวลาการตอบกลับของแบบสอบถามที่แตกต่างกัน เช่น 3 สัปดาห์ 5 สัปดาห์ และ 7 สัปดาห์ เป็นต้น
4. ควรทดลองศึกษาตัวแปรนี้กับการลดจำนวนหน้าของแบบสอบถามเรื่อง "ลักษณะครูที่ดี" ให้เหลือ 3 หน้า ซึ่งมีจำนวนข้อคำถาม 50 ข้อ